

ГОТОВНІСТЬ ДО ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

READINESS FOR CREATIVE SELF-IMPLEMENTATION OF FUTURE MUSIC TEACHERS

У статті висвітлені особливості готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва до творчої самореалізації. Визначено, що процес творчої самореалізації майбутнього вчителя музичного мистецтва – це формування динамічної єдності особистості такого фахівця, здатності до цілеспрямованої саморегуляції, цілепокладання, накопичення багаторівневого комплексу педагогічних здібностей і виконавської майстерності. Встановлено, що творча діяльність вчителя музичного мистецтва визначається специфікою музично-педагогічної діяльності, яка потребує наявності навичок художньої інтерпретації та вміння адекватно відтворювати художні образи і здійснюється при виконанні сценічних публічних виступів. З'ясовано, що формування творчого характеру майбутнього вчителя музичного мистецтва, реалізація його творчих здібностей та вироблення індивідуального стилю діяльності потребують пошуку нових засобів на основі такої превентивної парадигми мистецького виховання. Визначено, що процес формування готовності до творчої самореалізації включає досвід музично-педагогічної діяльності, що забезпечується професійною підготовкою майбутніх вчителів музичного мистецтва на високому рівні, що стало вагомим чинником формування та розвитку педагогічного потенціалу. Визначено, що формування готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва до саморозвитку у творчій діяльності передбачає визначення та обґрунтування освітніх умов, що створюються в освітньому середовищі. Встановлено, що процес творчої самореалізації вчителя музичного мистецтва базується на методичних засадах особистісно орієнтованого музичного виховання учнів у перспективі професійної діяльності та діалогічної співпраці та співтворчості засобами музичного мистецтва. Визначено, що готовність майбутнього вчителя музичного мистецтва до творчої самореалізації включає набуття знань, умінь і навичок, які визначають зміст спрямованої діяльності такого фахівця в рамках навчання у ЗВО та подальшої освітньої діяльності.

Ключові слова: освітній процес, навчання, творча самореалізація, музичне мистецтво, вчитель, заклад вищої освіти.

The article highlights the peculiarities of the readiness of future music teachers for creative self-realization. It was determined that the process of creative self-realization of a future music teacher is the formation of a dynamic unity of the personality of such a specialist, the ability to purposeful self-regulation, goal setting, and the accumulation of a multi-level complex of pedagogical abilities and performance skills. It has been established that the creative activity of a music teacher is determined by the specifics of music-pedagogical activity, which requires the skills of artistic interpretation and the ability to adequately reproduce artistic images and is carried out during stage public performances. It was found that the formation of the creative character of the future music teacher, the realization of his creative abilities and the development of an individual style of activity require the search for new means based on such a preventive paradigm of artistic education. It was determined that the process of formation of readiness for creative self-realization includes the experience of musical and pedagogical activity, which is provided by professional training of future teachers of musical art at a high level, which became an important factor in the formation and development of pedagogical potential. It was determined that the formation of the readiness of future music teachers for self-development in creative activity involves the definition and justification of the educational conditions created in the educational environment. It was determined that the formation of the readiness of future music teachers for self-development in creative activity involves the definition and justification of the educational conditions created in the educational environment. It has been established that the process of creative self-realization of a music teacher is based on the methodological principles of personally oriented musical education of students in the perspective of professional activity and dialogic cooperation and co-creation by means of musical art. It was determined that the readiness of the future teacher of musical art for creative self-realization includes the acquisition of knowledge, skills and abilities that determine the content of the directed activity of such a specialist within the framework of training at a higher education institution and further educational activities.

Key words: educational process, learning, creative self-realization, musical art, teacher, institution of higher education.

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/58.1.25>

Гуменникова Т.Р.,

докт. пед. наук, професор,
професор кафедри суспільно-наукових
дисциплін

Придунайської філії Приватного
акціонерного товариства «Вищий
навчальний заклад» Міжрегіональна
Академія управління персоналом»

Жуйпін Хуан,

аспірант

Ізмаїльського державного гуманітарного
університету

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку системи освіти перед вітчизняною педагогічною теорією і практикою постають актуальні проблеми реформування системи освіти, одним із визначальних завдань якої є розвиток полікультурного та творчого потенціалу особистості. На вирішення цих завдань націлені вітчизняні освітні програми, виходячи з того, що головною метою системи освіти є створення умов для розвитку та самореалізації кожної людини як громадянина

України. Одним із принципів реалізації цього питання є неперервність навчання, яка формує потреби та здібності здобувачів освіти до самонавчання та самовдосконалення. Тому навчання здобувачів освіти у ЗВО має якомога повніше забезпечувати процес формування підготовки майбутніх вчителів до творчої самореалізації.

У вищій школі особливо актуальним є пошук невикористаних резервів для підвищення ефективності освітнього процесу. Цей резерв покликаний

створити належні умови для творчої самореалізації майбутніх вчителів, які можуть стати активними майстрами та джерелом успішної педагогічної діяльності. Водночас залишається недостатньо розвинутою цілісність системи творчого супроводу майбутніх вчителів музичного мистецтва та педагогічної і виконавської практики за педагогічними спеціальностями, що негативно впливає на якість професійної освіти.

Ще більш актуальним є виховання здатності до творчої самореалізації особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва. Бо саме така самореалізація забезпечує зростання інтелектуального потенціалу країни та сприяє розвитку особистості. Це, зі свого боку, може сприяти не тільки приходу вмотивованих фахівців, зацікавлених у своїй справі, у систему мистецької освіти, а й успішному входженню майбутніх вчителів музичного мистецтва у світ інтерактивної освітньої діяльності та ефективних стосунків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Окремі питання самореалізації майбутніх вчителів музичного мистецтва лежать в основі досліджень багатьох науковців. Зокрема, О. Теплова відзначає, що готовність до здійснення керівництва певного виду музичної творчості вимагає використання інноваційних методів навчання, розвитку відповідних спеціальних знань, умінь і навичок [8, с. 112]. А. Зарицька наголошує, що підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва до професійної самореалізації розуміється як цілісне новоутворення, яке визначається ступенем індивідуальної, продуктивної об'єктивації сутнісних здібностей, культивуванням вроджених здібностей, відповідною діяльністю, професійною операційною досконалістю (наявність досвіду, навичок), самосвідомістю (саморегуляція, самовдосконалення, саморефлексія) тощо [5, с. 6]. Водночас А. Зайцева розуміє під творчою самореалізацією майбутнього вчителя музичного мистецтва процес практичної реалізації індивідуального творчого потенціалу здобувача освіти, що визначається сукупністю уявлень про його педагогічні та акторські здібності. У разі цілеспрямованої професійної діяльності творчий потенціал майбутніх вчителів музичного мистецтва орієнтується на гедоністичний результат втілення художньо-педагогічних ідей у музично-педагогічній роботі з учнями у перспективі професійної діяльності. На думку науковиці, критеріями інтеграції компонентів структурної моделі творчої самореалізації майбутнього вчителя музичного мистецтва в рамках виконавської діяльності є: критерій мотиваційної спрямованості установки на самореалізацію в процесі виконавської діяльності, критерій якісно-діяльнісно-практичної складової практичної реалізації художньо-педагогічних ідей, критерій результату творчого елементу [4, с. 18]. Т. Дорошенко

розглядає принцип адаптації у формуванні готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до професійної самореалізації за зауважує, що принцип адаптації визначає актуальну спрямованість процесу формування інтересу майбутнього вчителя музичного мистецтва, глибоке розуміння змісту музичних творів, знання засобів виразності музичної мови, усвідомлення психологічних закономірностей впливу музики на емоційну сферу особистості. Тому вирішення завдань музично-педагогічної адаптації майбутніх вчителів пов'язане з практичними проблемами [3, с. 138-139]. Д. Бондаренко стверджує, що творча самореалізація майбутніх вчителів музичного мистецтва потребує творчої діяльності під час диригентсько-хорової підготовки в ЗВО. Цей процес включає практичне застосування знань і навичок, набутих шляхом самостійного редагування музичних творів, оволодіння новими програмними засобами, прийомами і методами навчання музики [1, с. 104]. О. Плотницька наголошує, що метою творчої самореалізації майбутніх вчителів музичного мистецтва в процесі музично-виконавської підготовки є не лише підвищення професійного рівня майбутніх фахівців, а й заняття самостійною творчою діяльністю, навичками письма, володіння власними творами та повний розвиток художньо-творчого потенціалу [6, с. 9].

Акцентуючи увагу на дослідженнях науковців, доцільно зауважити, що питання готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва до творчої самореалізації є до кінця не вивчене та потребує проведення більш ґрунтовніших досліджень у цьому напрямку.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у висвітленні особливостей готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва до творчої самореалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Творче самовираження у професійній діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва базується на особливому настрої всього організму, психіки здобувача освіти, який винаходить щось нове, небувале. Процес творчої самореалізації майбутнього вчителя музичного мистецтва – це формування динамічної єдності особистості такого фахівця, здатності до цілеспрямованої саморегуляції, цілепокладання, накопичення багаторівневого комплексу педагогічних здібностей і виконавської майстерності.

Творча діяльність вчителя музичного мистецтва визначається специфікою музично-педагогічної діяльності, яка потребує наявності навичок художньої інтерпретації та вміння адекватно відтворювати художні образи і здійснюється при виконанні сценічних публічних виступів. Важливу роль у цьому процесі відіграє музично-виконавський образ, досвід, знання, кмітливість, володіння

художньо-виражальними засобами, артистична виконавська майстерність, емоційна культура та музичне мислення.

Співвідношення із самоаналізом, самоконтролем, мотиваційними настановами, які є стимулом педагогічної адаптації до реальних потреб майбутньої професійної діяльності у закладі освіти, неможливе без набуття досвіду творчої діяльності у сфері музичної педагогіки.

Для майбутньої роботи вчителя музичного мистецтва здобувачі освіти повинні вміти застосовувати отримані навички у своїй професійній діяльності. Для досягнення цієї мети викладачі повинні навчити майбутніх вчителів музичного мистецтва самостійно вчитися. Формування творчого характеру майбутнього вчителя музичного мистецтва, реалізація його творчих здібностей та вироблення індивідуального стилю діяльності потребують пошуку нових засобів на основі такої превентивної парадигми мистецького виховання. Успіх майбутнього вчителя музичного мистецтва визначається його освіченістю. Виховання цих успішних фахівців є спільною метою учасників освітнього процесу, об'єднаних системою цінностей і набором дій для успішних майбутніх результатів. Тому важливим доповненням до всіх компонентів професійної освіти майбутнього вчителя музичного мистецтва є оволодіння стратегією успішної особистості з урахуванням формули спілкування у вигляді триади «викладач – майбутній вчитель музичного мистецтва – учень».

Творча підготовка майбутніх вчителів музичного мистецтва визначає особистісну цілісність, самобутність і оригінальність, а також є потужним джерелом формування світоглядної позиції та ціннісних орієнтацій таких фахівців, культури їх художнього сприйняття, професійно важливих якостей. Вона проявляється у творчому процесі і спрямована на освітню діяльність. Інноваційною парадигмою креативно-виконавської підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва є розвиток власних творчих здібностей таких фахівців, який має відбуватися поетапно протягом усього періоду навчання у ЗВО [7, с. 32].

Процес формування здатності до творчої самореалізації майбутніх вчителів музичного мистецтва досить складний і тривалий. Виходячи з цього, актуальними є розробка та впровадження педагогічних рамкових умов для розвитку навичок творчої самореалізації в контексті професійної діяльності таких фахівців.

Зі свого боку, процес формування готовності до творчої самореалізації включає досвід музично-педагогічної діяльності, що забезпечується професійною підготовкою майбутніх вчителів музичного мистецтва на високому рівні, що стало вагомим чинником формування та розвитку педагогічного потенціалу. Підготовка майбутнього

вчителя музичного мистецтва включає набуття знань, умінь і навичок, що визначають зміст професійної діяльності здобувача освіти та їх подальше застосування у педагогічній практиці в рамках навчання у ЗВО [9].

Водночас процес формування готовності до творчої самореалізації майбутніх вчителів музичного мистецтва розглядається як діяльність, спрямована на реалізацію цілей, систематичну розробку педагогічних проєктів та впровадження їх у систему освіти. Теоретичні знання містять загальні положення про методи, необхідні для проведення навчання і виховання у перспективі професійної діяльності учнів у закладах освіти.

Готовність до творчої самореалізації майбутніх вчителів музичного мистецтва доцільно розглядати як багатокомпонентний феномен, що поєднує в собі естетично орієнтований, мотиваційно-оцінний, діяльнісно-творчий, музично-педагогічний та організаційно-методичний напрями цього процесу.

Формування готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва до саморозвитку у творчій діяльності передбачає визначення та обґрунтування освітніх умов, що створюються в освітньому середовищі. З свого боку, педагогічні основи підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва до творчої самореалізації в контексті професійної діяльності включають: забезпечення тьюторського супроводу вокально-хорової діяльності здобувачів освіти з музичного мистецтва, спрямованої на досягнення самореалізаційної готовності; поєднання теоретичного та практичного досвіду для організації оптимального інформаційного середовища.

З огляду на те, основними структурними компонентами готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до творчої самореалізації є [5, с. 6-7]:

- емоційно-ціннісний, складовими якого є особистісно-професійна мотивація, пізнавальний інтерес, потреба в самореалізації в музичній та освітній діяльності, самовдосконалення продуктивних здібностей, емоційна чутливість, емоційна стійкість, емоційний інтелект, емпатійність;

- когнітивно-діяльнісний, який інтегрує професійні навички майбутніх вчителів музичного мистецтва, знання професійної самореалізації (норми, що формують тенденції, педагогічну методику, психологію, теоретико-дидактичні знання, теоретико-методичні знання, комунікативні знання, чуттєве мислення, більш індивідуальний стиль дизайну в музичній та педагогічній діяльності, а також інноваційна технічна компетентність);

- рефлексивно-регулятивний, який призначений для формування умінь майбутніх вчителів музичного мистецтва, здатності до саморозвитку у професійній діяльності, педагогічних навичок самоуправління.

Залучення майбутніх вчителів музичного мистецтва до музично-творчої діяльності та формування комплексу музичних здібностей ще не є гарантією готовності та вміння цілісно формувати музикальність учнів у контексті майбутньої професійної діяльності. Систематична діагностика дає змогу виявити рівень і швидкість розвитку окремих компонентів музикальності та всього комплексу в цілому, а також своєчасно здійснювати педагогічний вплив. Це твердження особливо актуальне, коли педагоги мають справу з нерівномірністю розвитку індивідуальних здібностей дітей і труднощами їх розпізнавання через компенсаторний характер музичних здібностей. Усе це породжує важливі педагогічні проблеми [2, с. 247].

Для досягнення поставлених цілей у процесі роботи з учнями майбутні вчителі музичного мистецтва повинні мати високий рівень музично-виконавської культури та виконавської майстерності. Уміння інтерпретувати й аналізувати твори на уроці є важливим фактором у формуванні музично-виконавської культури такого фахівця, розвитку його творчого потенціалу. Досягнення високого рівня художньо-виконавської майстерності є одним із найважливіших завдань, які постають перед майбутніми вчителями музичного мистецтва і які необхідно більш-менш ефективно вирішувати в освітньому процесі [6, с. 4].

Формування готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва до творчої самореалізації забезпечує високий рівень професійної діяльності майбутньої педагогічної освіти – педагогічних і виконавських умінь, які сприяють засвоєнню знань, умінь, навичок і розвитку здібностей та індивідуального творчого мислення. Процес творчої самореалізації вчителя музичного мистецтва базується на методичних засадах особистісно орієнтованого музичного виховання учнів у перспективі професійної діяльності та діалогічної співпраці та співтворчості засобами музичного мистецтва.

Висновки. Таким чином, за результатами проведених досліджень визначено, що процес готовності до творчої самореалізації майбутніх вчителів музичного мистецтва включає врахування головного чинника їхньої освіти – досвіду музично-педагогічної діяльності, що забезпечується якісною професійною підготовкою таких фахівців у ЗВО. Основним критерієм формування досвіду професійної діяльності є готовність майбутніх вчителів

музичного мистецтва виховувати підрастаюче покоління згідно із сучасними вимогами розвитку педагогічної науки. Готовність майбутнього вчителя музичного мистецтва до творчої самореалізації включає набуття знань, умінь і навичок, які визначають зміст спрямованої діяльності такого фахівця в рамках навчання у ЗВО та подальшої освітньої діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бондаренко Д. В. Творча самореалізація майбутніх учителів музики. Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки. 2018. Вип. 81(2). С. 103-106.
2. Дворник Ю., Коваль О. Формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до цілісного формування музичності школярів. Молодий вчений. 2018. Випуск 2 (54). С. 245-248.
3. Дорошенко Т. В. Принцип адаптації у формуванні готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до професійної самореалізації. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2017. № 1. С. 136-142.
4. Зайцева А. В. Педагогічні умови творчої самореалізації майбутніх учителів музики у процесі виконавської діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2007. 24 с.
5. Зарицька А. А. Акмеологічні засади професійної самореалізації майбутнього вчителя музики: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2016. 22 с.
6. Плотницька О. В. Творча самореалізація та розкриття художньо-творчого потенціалу майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі музично-виконавської підготовки. Творча самореалізація та розкриття художньо-творчого потенціалу майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі музично-виконавської підготовки. 2016. С. 236-245.
7. Стратан-Артишкова Т. Б., Гайдай Л. Творчо-виконавська підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва в контексті модернізації вищої педагогічної освіти. Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка. Серія: Педагогічні науки. 2014. Випуск 132. С. 31-34.
8. Теплова О. Ю. Педагогічні орієнтири формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до творчої самореалізації. Професійна освіта: проблеми і перспективи. 2016. № 11. С. 110-114.
9. Теплова О. Ю. Формування готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва до творчої самореалізації в процесі професійної підготовки. Молодий вчений Журнал «Молодий вчений». 2018. Спецвипуск. URL: <http://dspace.vspu.edu.ua/handle/123456789/3274>